ПЕРЕДТЕСТОВА БЕСІДА: ПРИНЦИПИ Й ТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ[1]

Руденко А. М.

DOI: 10.53672/ej.5.2018.06[1] Check for updates

Анотація. Помилки, допущені під час передтестової бесіди, здатні знецінити весь подальший результат опитування з використанням поліграфа, тому Руденко А. М., практикуючий поліграфолог, розглядає цей етап як постійний напружений діалог з опитуваним від першої зустрічі до завершення дослідження. Спираючись на визначення з термінологічного довідника з наукової психофізіологічної детекції неправдивості та на власний досвід, автор систематизує цілі, порядок і тактичні прийоми бесіди. Серед цілей названо встановлення психологічного контакту зі зняттям напруження в непричетної особи й посиленням його в причетної, оцінку інтелектуального рівня та словникового запасу, виявлення вербальних і невербальних ознак неправдивості, фізичних та емоційних чинників, що унеможливлюють тестування, роз'яснення прав опитуваного, спільне обговорення й коригування тестових запитань. Описано сім фаз: вступ, загальну презентацію тестування, підтвердження добровільної згоди, збір біографічних даних, інформування про поліграф, ревізію тем і ревізію запитань. Автор радить попереджати опитуваного, що прилад не розрізняє приховування правди й відверту брехню, тож усе, що стосується предмета перевірки, варто розповісти заздалегідь; біографічну частину використовувати для побудови контрольних запитань; кілька подій перевіряти окремими тестами й окремими бесідами. Неохайне акцентування контрольної тематики, за автором, веде до хибної обвинувальної версії. Окремо розглянуто мовленнєві ознаки обману (паузи, застереження, слова-паразити, зміна темпу й інтонації, надмірна деталізація незначущого за збіднення опису значущої події, ухильні відповіді), урахування акцентуацій характеру (істероїдного опитуваного варто похвалити, емотивного заспокоїти, з гіпертимом працювати в активному темпі), організаційні й правові передумови перевірки, недовіру до методу з боку замовника та опитуваного. Помилки поліграфолога поділено на об'єктивні, зумовлені методичними труднощами, і суб'єктивні: некомпетентність, невикористання наявних знань через утому, упередженість, вплив думки замовника. Висновок автора: вміло проведена передтестова бесіда створює надійний фундамент тестування, а матеріал придатний як практичний орієнтир для поліграфологів і судових експертів, які проводять психофізіологічні дослідження.

Ключові слова: поліграф, передтестова бесіда, опитування з використанням поліграфа, психологічний контакт, контрольні запитання, ознаки неправдивості, акцентуації характеру, добровільна згода, помилки поліграфолога, психофізіологічна детекція неправдивості.

The Pretest Interview: Principles and Techniques

Rudenko A. M.

Abstract. Errors made during the pretest interview can undermine the outcome of the entire polygraph examination, and Rudenko A. M., a practising polygraph examiner, treats this stage as a continuous, demanding dialogue with the examinee that lasts from the first meeting to the end of testing. Drawing on the definition given in a terminology reference for the science of psychophysiological detection of deception and on his own practice, the author sets out the goals, sequence and tactics of the interview. Its goals include building rapport while reducing tension in uninvolved persons and

maintaining it in involved ones, assessing intellectual level and vocabulary, noting verbal and nonverbal signs of deception, identifying physical or emotional factors that preclude testing, explaining the examinee's rights and jointly reviewing and adjusting test questions. Seven phases are described: introduction, general presentation of the test, confirmation of voluntary consent, collection of biographical data, information about the polygraph, review of topics and review of questions. The examinee should be told that the instrument cannot distinguish concealment from an outright lie, so everything relevant must be disclosed in advance; biographical discussion supplies material for comparison questions, and several events should be tested in separate tests and interviews. Careless emphasis on comparison topics may produce an erroneous accusatory conclusion. The paper also covers speech indicators of deception, adapting tactics to character accentuations, organisational and legal preconditions, and distrust of the method by clients and examinees. Errors are divided into objective ones, caused by methodological difficulties, and subjective ones: incompetence, fatigue, bias and client influence. A skilfully conducted pretest interview is presented as the foundation of reliable testing.

Keywords: polygraph, pretest interview, polygraph examination, rapport, comparison questions, indicators of deception, character accentuation, informed consent, examiner errors, psychophysiological detection of deception.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 16.07.2018; у номері — 31.10.2018; DOI:* ***10.53672/ej.5.2018.06***[1].

Повний текст

Текст статті.

Термінологічний довідник для наукової психофізіологічної детекції неправдивості дає таке визначення передтестової бесіди (інтерв'ю/опитування) – це початковий етап обстеження при психофізіологічної детекції неправдивості, під час якого обстежуваний і поліграфолог обговорюють тести, процедури, наявність хвороби в обстежуваного, а також деталі предмета обстеження. Передтестова бесіда також служить для підготовки випробуваного до тестування. Тривалість такого інтерв'ю з попереднім тестуванням варіюється від 30 хвилин до 2 годин або довше, залежно від складності справи, взаємодії екзаменатора й випробуваного й методики тестування. Усі методи психофізіологічної детекції неправдивості використовують передтестову бесіду.

Справедливо вважати, що бесіда перед дослідженням – це один з найважливіших етапів всього дослідження. По суті з опитуваним з моменту зустрічі і до завершення ведеться постійний напружений діалог. Допущені помилки в період передтестової бесіди в подальшому можуть негативно вплинути на кінцевий результат всього дослідження. Ефективні стратегії інтерв’ю дозволяють правдивим опитуваним підготуватися до когнітивного і емоційного впливу питань, що виносяться на перевірку, які вони будуть чути і на які вони будуть відповідати в ході тесту, що дасть можливість підтвердити їх непричетність до проблемних вчинків. Ці ж стратегії підвищують чутливість неправдивих опитуваних до питань, які виносяться на перевірку, що дозволить побачити їх причетність до проблемних дій.

Бесіда проводиться з метою:

- налагодження психологічного контакту з опитуваним та зняття емоційного напруження у непричетної особи та посилення його у причетної до подій, що виносяться на перевірку (тематики);
- вивчення опитуваної особи, визначення її інтелектуального рівня та особливостей словникового запасу;
- виявлення та оцінки вербальних та невербальних ознак неправдивої поведінки опитуваного;
- виявлення наявності будь-яких фізичних чи емоційних факторів, що можуть унеможливити перевірку на поліграфі;
- ознайомлення опитуваного з процедурою перевірки та його підготовки до виконання правил тестування;
- забезпечення повного знання опитуваного своїх прав та можливостей ними скористатися;
- успішного обговорення, коригування та розробки варіантів тестових питань;
- досягнення переконання про розуміння та усвідомлення опитуваним змісту всіх питань.

Спеціалісти поліграфологи з роками розробили певний порядок проведення попередньої бесіди з опитуваним, хоча він може дещо змінюватися в залежності від поставленого завдання, методу тестування і навіть від лінії поведінки опитуваного та його характерологічних особливостей. Але основні фази, що залишаються незмінними та йдуть у такій послідовності, це:

- Вступ;
- Загальна презентація про тестування;
- Підтвердження згоди на проведення дослідження;
- Збір біографічних даних;
- Інформація про поліграф;
- Ревізія тем;
- Ревізія питань, що виносяться на перевірку.

Вступ. Бесіда починається з привітання та представлення. Поліграфолог називає своє прізвище ім'я та по-батькові, називає місце роботи та посаду. Важливо мати з собою всі необхідні документи, які засвідчують кваліфікацію в області ОВП ("детекції брехні"). На прохання опитуваного необхідно їх пред’явити.

Озвучити завдання для тестування та хто замовник цього опитування. Необхідно з’ясувати в опитуваного чи знає він, який тип тестування він буде проходити. Чи має досвід тестування на поліграфі та якщо має, скільки разів він проходив таке дослідження.

На цьому етапі опитуванням повинне відбутися встановлення психологічного контакту, спонукання до бажання надавати необхідну допомогу в дослідженні події і готовності відповідати на питання, висловлювати свої міркування, думки, представлення і відчуття в обстановці довіри й щирості. При цьому бесіда не повинна носити звинувачувальну спрямованість або створювати враження тимчасового обмеження свободи. Це дуже важливе завдання. Ні в якому разі не можна робити на людину грубий тиск або ви-

являти свою недовіру. Необхідно звертатися гранично коректно, демонструвати абсолютну об'єктивність і неупереджене ставлення до людини. Опитуваний повинен усвідомити, що в його інтересах надавати вам, як особі, що займає певне посадове положення, посильну допомогу, не накликаючи на себе непотрібних підозр і звинувачень.

Знання поліграфологом життя обстежуваного, його поведінки, допоможуть встановленню контакту, знаходження істини. Образно висловлюючись, перш ніж обстежуваний переступить поріг кабінету, поліграфолог повинен знати про нього все.

Загальна презентація про тестування. Загальна презентація має надати опитуваному уявлення про такі складові тестування як відеозапис, цілі тестування, теми, що виносяться до обговорення, про те, що буде ознайомчий тест, пояснення про датчики поліграфа, інформування про тривалість тестування. Суть процедури та принцип роботи необхідно викладати з урахуванням інтелектуально-освітнього рівня опитуваної особи.

Перш за все, спеціаліст має інформувати опитуваного про повну безпеку даного заходу для його здоров'я. Необхідно також повідомити опитуваного елементарні відомості про фізіологічні зміни, які відбуваються в організмі під час намагання приховати будь-яку інформацію. Спеціалісту необхідно проінформувати опитуваного, що будь-який поліграф працює в режимі якісних показників, тобто з його допомогою неможливо визначити різницю між станом, коли людина просто приховує правду, і станом, коли людина відверто обманює. Ось чому, для нього дуже важливо розповісти все, що може бути відомо, або що він може підозрювати по відношенню до даного питання. У протилежному випадку та інформація, яку він приховує, вплине на перебіг перевірки і людина буде сприйматися як брехун, в той час як вона просто не прояснила певні питання. Поліграфологу необхідно особливо сконцентрувати увагу на цьому ефекті і його значимості для тестування.

В результаті грамотно проведеної даної частини передтестової бесіди в особи, не причетної до події, має сформуватися впевненість в тому, що поліграф цю непричетність підтвердить. У причетної ж особи має бути сформоване чітке розуміння безперспективності приховування будь-якої інформації стосовно предмету дослідження.

Підтвердження добровільної згоди і можливості проходити обстеження з використанням поліграфа. Необхідно дізнатися в опитуваного чи дійсно він дав свою згоду добровільно, без психологічного, фізичного тиску з боку організатора заходу. Якщо відповідь позитивна з опитуваним необхідно підписати згоду на проведення ОВП. Також під час обговорення заяви про згоду обговорюються питання, що стосуються придатності до проходження тестування. Опитуваний має повідомити, що в змозі проходити тестування і це має бути зафіксовано на відео. Якщо опитуваний приймає будь-які ліки, він має повідомити про їх ефект. Також, важливо опитуваному коротко і ясно пояснити, як йому слід поводитися під час тестування, щоб успішно пройти перевірку та довести зміст інструкції, якої слід суворо дотримуватися. Якщо на даному етапі опитуваний відмовляється від подальшого тестування, то дослідження припиняється.

Збір біографічних даних. Крок, що стосується збору біографічних даних дозволяє стабілізувати спілкування з суб'єктом та отримати інформацію, яка дозволить розвинути процес емпатії та відкоригувати підготовлені тести.

Часто обстежуваний намагається справити виграшне враження про себе, і фахівець повинен скористатися цим для розробки контрольних питань вже на першій стадії бесіди по біографії, про роботу, взаєминах на роботі, в сім'ї і т.д. Є сенс запитати, чи були задоволені ним його колишні начальники, щоб дати йому можливість представити себе чесним, відданим справі службовцям, який ніколи нічого не крав у роботодавця, людиною, який є (був) хорошим сином, батьком і т.д., який ніколи не робив нічого дуже поганого. Оскільки обстежуваний хоче створити про себе гарне враження, від поліграфолога знадобиться схвалення, підтримка, щоб направити бесіду по тому шляху.

Інформація про поліграф. Мета даного етапу полягає в залученні опитуваного в процес тестування. Поліграфолог має підкреслювати, що від опитуваного очікується активне сприяння процесу тестування, для того щоб не зашкодити результатам. Важливо прояснити та обговорити всі запитання про тест, які виникають в опитуваного**.**

Обговорення тем, що винесені на тест. Прискіпливе спільне обговорення питань є невід'ємним елементом передтестової бесіди. Надзвичайно важливо, щоб опитуваний добре розумів питання, винесені на перевірку. Інакше реакції на них виявляться безглуздими. У випадку, якщо у спеціаліста виникне підозра, що опитуваний не дуже чітко розуміє суть запитання, то він має попрохати останнього, щоб той сам пояснив, як він сам розумів запитання.

Після завершення цього етапу передтестової бесіди поліграфолог повинен визначити, чи є необхідність в корекції вже наявної в його розпорядженні всієї батареї тестів і по тактиці її застосування в ході обстеження, оскільки деякі підготовлені тести можуть впасти, а інші ж виявитися просто непотрібними. В цьому випадку фахівець виключає з процедури деякі тести, а при необхідності додає нові. На цій фазі передтестового етапу поліграфолог вносить зміни в контрольну тематику і всіляко акцентує її, щоб цілеспрямовано актуалізувати у свідомості обстежуваного особистісні смисли, пов'язані з утриманням контрольних питань. У разі, якщо контрольна тематика акцентована фахівцем неохайно і формально, то це може привести в подальшому до помилкових висновків, тобто до прийняття помилкової обвинувачувальної версії.

Рекомендації (зверніть увагу):

Як ми бачимо, процедура ОВП, перш за все, процедура спілкування, обстежуваного і поліграфолога. Тобто ми маємо справу з взаємовпливом однієї особистості на іншу. Будь висококваліфікований поліграфолог вносить в хід передтестової бесіди тонкі емоційні нюанси, обумовлені всім своєрідністю його особистості. Незважаючи на видимі відмінності в манері проведення передтестової бесіди, можна виділити те спільне, що об'єднує всіх висококваліфікованих фахівців, а саме принцип індивідуалізації бесіди.

Саме в процесі передтестової бесіди з перших секунд появи обстежуваного в кабінеті поліграфолог повинен зарекомендувати себе компетентним, авторитетним, грамотним, професійним фахівцем, що викликає довіру, повагу і навіть симпатію.

Спеціаліст повинен виходити з того, що обстежуваний, навіть якщо він не причетний до розслідуваної події, може бути спочатку налаштований проти нього і демонструвати своє негативне ставлення до ОВП. В окремих випадках він сам буде провокувати фахівця з метою створення ненормальних умов для роботи. В цьому випадку поліграфолог повинен зберігати повний спокій, демонструвати коректність і ні в якому разі не підда-

ватися на провокації. Поліграфолог повинен постаратися перевести контакт з обстежуваних особою в спокійне русло з тим, щоб до моменту тестування з використанням датчиків отримати доступ до максимально спокійною його психіці.

При цьому, «тонкість» роботи обумовлена наступної непростий диференційованої завданням: необхідно непричетну обстежуваного привести в спокійний стан, а причетного - тримати в певній мірі психологічної напруги. Складність полягає в тому, що на даному етапі фахівець не знає, причетний обстежуваний чи ні (якщо мова йде про розслідування).

Не останню роль відіграє імідж поліграфолога: акуратний зовнішній вигляд, одяг в діловому стилі, впевненість в поведінці, витримка і самовладання.

Будь-які коливання, нерішучість, невизначеність у відповідях обстежуваного повинні бути прийняті до уваги фахівцем. Також в бесіді повинні бути розглянуті будь-які словесні і фізіологічні прояви стресу, оскільки вони можуть бути непрямими ознаками приховування інформації.

Рекомендується більше слухати, ніж говорити, використовувати точні питання, намагатися здобути прихильність перевіряється і конфіденційності у відносинах. Поліграфолог зобов'язаний неодноразово в бесіді показати опитуваному своє бажання допомогти йому і переконати, що сказати правду в його ж інтересах. Потрібно прагнути забезпечити визнання, підтвердження або заперечення факту, що перевіряється.

При проведенні передтестової бесіди поліграфолог повинен бути гранично уважним. Часто нещирість брехуна видається мимоволі в результаті проголошення брехуном окремих слів (застереження) і фраз (оговорок), які можуть прямо виявляти приховану правду і частково бути наслідком елементарної неуважності і недбалості брехуна.

Важливими чинниками розпізнавання брехні є нейролінгвістичне, темпоральні (швидкість мови) і голосові характеристики мови - це паузи, застереження, слова паразити (так би мовити, як то кажуть, і т.п.), повтори, зайві склади, зміна швидкості мови, інтонації, покашлювання і т.п. Емоційне і словникове збіднення мови, зайва деталізація незначущих моментів розповіді і різке скорочення деталей і конкретності в описі значущої події. Часті перезапитування, уточнення, нерозуміння найпростіших слів і формулювань. Відхід від прямих запитань.

І як показує практика, багатьох брехунів видають необережні висловлювання. Ознакою брехні є ухильні відповіді або виверти. Якщо обстежуваний ухиляється від пояснення якихось конкретних фактів, посилається на відсутність інформації, за умови, що ці теми і питання не належать до тих, які викликають у нього неприємні відчуття і спогади. Приклади: "Я не хочу говорити про це ...", "Щось не можу пригадати ...", "Я не бачу сенсу в цьому обговоренні ...", "Не знаю навіть, як відповісти вам на це питання ... "

Поліграфолог повинен пояснити особливості роботи нервової системи людини, розповісти, як при різних ситуаціях нервова система реагує на запитання, а це призводить до появи змін в людському організмі, що ці зміни абсолютно не можуть контролюватися людиною, його волею. Відбуваються неконтрольовані зміни в серцебитті, диханні, мови, голосі. Далі слід пояснити, що як тільки людина відповідає на питання неправдиво або намагається приховати правду, наступають зміни в його організмі, які не мо-

жуть їм контролюватися, але фіксуються і відображаються приладом. Необхідно також проінформувати обстежуваного, що будь-який детектор брехні працює за принципом кількісного порівняння реакцій (змін в організмі), тобто він не зможе встановити різниці, коли людина приховує правду, а коли говорить чисту брехню. Ось чому важливо обговорити все, що він може знати при відповіді на питання, що ставиться. В іншому випадку будь-приховування виявиться під час випробування як брехня, і людина виявиться обманщиком, брехуном, в той час як насправді він просто не вніс ясності в тему, обговорювати в бесіді. При цьому потрібно мати на увазі, що перевірка може встановити тільки знання про предмет перевірки, виявити, чи намагається перевіряється приховати ці знання. Якщо знання турбують його або навіть носять загрозливий характер, поліграф встановить значне підвищення стресових реакцій. Це добре визначається, якщо розслідується одна подія, одна тема. Якщо ж кілька подій включається в одну перевірку, то найбільша стресова реакція може загубитися, переплутатися з іншими реакціями. Тому краще в цьому випадку проводити роздільні перевірки, а значить і проводити роздільні передтестова бесіди.

Крім того, при проведенні передтестової бесіди фахівця необхідно враховувати акцентуації характеру обстежуваного - його яскраво виражені характерологічні особливості. Так, наприклад, представника истероидного типу для підтримки з ним психологічного контакту потрібно похвалити, емотивного - заспокоїти і переконати в безпеці, а з гіпертіми працювати в активному темпі.

Врахування характерологічних особливостей допоможе фахівця і при підборі контрольної тематики. Варіативність методів і форм передтестової співбесіди визначається своєрідністю індивідуальності опитуваного, особливостями його поведінки, відповідно до якого змінюється тактика проведення бесіди.

Негативну ж роль в ході перевірки (грають аж ніяк не емоції обстежуваного, а вади в роботі погано підготовленого поліграфолога, чия кваліфікація не дозволяє грамотно провести вузькоспрямовану активацію (в свідомості свого підопічного) тих зон динамічних особистісних смислів, які мають відношення до контрольної або перевірочної тематиками розслідування .

Залишається тільки вільна бесіда, структурована поліграфологом, формат якої випробуваному невідомий. Безумовно, вимоги до поліграфологові істотно зростають. Він повинен бути психологом, якщо не за освітою, то по життю. Повинен передбачити можливі нюанси бесіди, добре логічно мислити, мати готову тематику бесіди і способи переходу від однієї теми до іншої.

Негативну ж роль в ході перевірки грають аж ніяк не емоції обстежуваного, а вади в роботі погано підготовленого поліграфолога, чия кваліфікація не дозволяє грамотно провести вузькоспрямовану активацію (в свідомості свого підопічного) тих зон динамічних особистісних смислів, які мають відношення до контрольної або перевірочної тематиками розслідування.

Труднощі організаційного порядку. Ініціатор зобов'язаний надати спеціалісту всі умови, необхідні для кваліфікованого проведення перевірки (ізольоване приміщення, відповідний інтер'єр, шумоізоляція, деталізація фабули, установчі дані на обстежуваних, чіткий графік послідовності опитування, час на підготовку заходу тощо).

У тому випадку, якщо ініціатор не має можливості створити поліграфологу оптимальні умови для вирішення поставленого перед ним завдання, доцільно перенести перевірку на резервну дату або принципово відмовитися від проведення заходу.

Правові проблеми (питання про законність перевірки). Поліграфолог повинен мати свідоцтво встановленого зразка, яке надає їй право проводити опитування громадян з використанням поліграфа. У своїй роботі фахівця слід використовувати тільки ті поліграфологічні пристрої, які пройшли відповідну сертифікацію.

У разі необхідності поліграфолог зобов'язаний роз'яснити обстежуваному, на підставі якого нормативно-правового акта проводиться та чи інша перевірка. Таким чином, фахівець повинен переконати обстежуваного, що перевірка в даному випадку проводиться на законних підставах.

Необхідність отримання добровільної згоди на проходження перевірки з боку обстежуваного особи. Для того щоб отримати добровільну згоду, слід роз'яснити обстежуваному, що перевірка необхідна в першу чергу йому, а не поліграфологу, що фахівець виступає як особа нейтральне, незацікавлена в тому чи іншому результаті заходу. Необхідно переконати обстежуваного, що перевірка спрямована на підтвердження невинності «правдивих» підозрюваних. Подібна роз'яснювальна робота має особливе значення в тих випадках, коли фахівець має опитати тільки одного підозрюваного.

Необхідність подолання недовіри до методу з боку ініціатора (замовника). Зазначена проблема буде ускладнювати роботу поліграфолога до тих пір, поки в фахівцеві необхідно заслужити повну довіру з боку ініціатора (замовника). У зв'язку з цим надзвичайно важливим є успішне проведення першого заходу для даного замовника. Позитивний досвід першої спільної роботи, як правило, призводить до того, що замовник стає клієнтом поліграфолога на довгі роки.

Необхідність подолання недовіри до методу з боку обстежуваного особи. Десятиліття шельмування методу і його невизнання офіційної наукою сформували у пересічного обивателя страх і недовіру по відношенню до процедури «детекції брехні». Тому фахівець нерідко змушений оперативно руйнувати цей негативний стереотип в індивідуальній свідомості, що перевіряється.

З одного боку, обиватель часто вважає, що для розумного і вольового людини не складає особливих труднощів «обдурити» поліграфолога. З іншого боку, нерідко причетні до встановлюваного події особи під впливом цього стереотипу мислення з легкістю погоджуються пройти перевірку, з тим щоб не викликати по відношенню до себе зайвих підозр. Однак потім, вже в процесі самої перевірки, така людина досить швидко усвідомлює, що допустив тактичну помилку і хапається, так би мовити, «за голову». Однак, як правило, буває вже пізно.

Об'єктивне існування класу ситуацій, в яких надзвичайно складно прийняти обґрунтоване рішення за результатами перевірки (особливо обвинувачувальну версію).

Необхідність швидкої адаптації поліграфолога до умов перевірки. Закони ринкової економіки жорстко вимагають мінімізації того проміжку часу, котрий відводиться фахівця для того, щоб після отримання замовлення приступити до його виконання. Іна-

кше кажучи, необхідно бути готовим до того, що трансформація фабули справи в конкретні тести нерідко буде здійснюватися в режимі on line.

Поліграфолог повинен також володіти навичками швидкої зміни тактики в ході самої перевірки (коригування питань і заміна цілих тестів). Ці навички початківець зобов'язаний всіляко розвивати і вдосконалювати.

У тому випадку, якщо поліграфолог позбавлений такої якості як мобільність, йому слід орієнтуватися виключно на проведення скринінгових перевірок, які вимагають від нього, в першу чергу, терпіння і посидючості.

Необхідність швидкого вибору тактики спілкування з різними особистісними і характерологічними типами. Фахівцю необхідно помічати тонкі нюанси душевного життя обстежуваного, швидко визначати характерологічний «стрижень» і особливості будови мотиваційної ієрархії перевіряється, оскільки це дозволяє грамотно здійснювати вибір тактики спілкування з ним. Слід розмовляти з людиною, будь то кримінальник або академік, зрозумілою і близькою йому мовою.

Найважливішим вимогою до вибору комунікативної тактики є коректна і переконлива демонстрація поліграфологом інтелектуального і особистісного переваги над своїм підопічним. У тому випадку, якщо ця вимога не виконується, при обстеженні деяких категорій осіб з вираженими характерологічними особливостями ефект перевірки може знижуватися.

Слід підкреслити, що володіння розвиненими комунікативними навичками і загальний рівень психологічної культури фахівця набувають особливо велике значення при роботі в малознайомих колективах.

Висновки. Зазвичай поліграфологи не люблять говорити про власні промахи, проте помилки (нехай і надзвичайно рідкісні) неминучі. Вони обумовлені тими методичними труднощами, які тільки що були розглянуті. Це помилки, які мають об'єктивну природу. Набагато небезпечніше, коли помилки відбуваються під дією суб'єктивних факторів. Відносить до них ті промахи, які викликані: 1) некомпетентністю фахівця; 2) невикористанням з тих чи інших причин (втома, поганий настрій, тимчасової дефіцит та ін.) фахівцем всіх наявних у нього знань і навичок; 3) суб'єктивної упередженістю (розташуванням) недостатньо досвідченого фахівця щодо того чи іншого обстежуваного; 4) впливом на висновки несумлінного фахівця думки ініціатора (замовника). Тривалість передтестової бесіди варіюється від півгодини до години. Цей час не можна вважати втраченим, навпаки, вміло проведена передтестова бесіда створює надійний фундамент успішного тестування.

Анотація: *У статті розглянуто основні принципи і техніки проведення передтестової бесіди з опитуваним в процесі ОВП. Представлені основні тактичні прийоми проведення інтерв'ювання (бесіди) з урахуванням психологічних особливостей досліджуваного.*

Ключові слова: *поліграф, передтестова бесіда, інтерв'ювання, техніки опитування, психологічні особливості особистості.*

Аннотация: *В статье рассмотрены основные принципы и техники проведения предтестовой беседы с опрашиваемым в процессе ОИП. Представлены основные тактические при-*

емы проведения интервьюирования (беседы) с учетом психологических особенностей исследуемого.

Ключевые слова: *полиграф, предтестовая беседа, интервьюирование, техники опроса, психологические особенности личности.*

References

1. Rudenko A. M. Peredtestova besida: pryntsypy y tekhnika provedennia [The Pretest Interview: Principles and Techniques]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 5 (17). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2018.06. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/893-rudenko-a-m-peredtestova-besida-printsipi-j-tekhnika-provedennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].